

Darovitost u inkluzivnom odgoju i obrazovanju - stanje i perspektive

Državni stručni skup za stručne suradnike pedagoge

izv. prof. dr. sc. Matilda Karamatić Brčić

Sveučilište u Zadru

Odjel za pedagogiju

ak. god. 2021./2022.

Zadar, 6. listopada 2022.

Fenomen Darovitosti

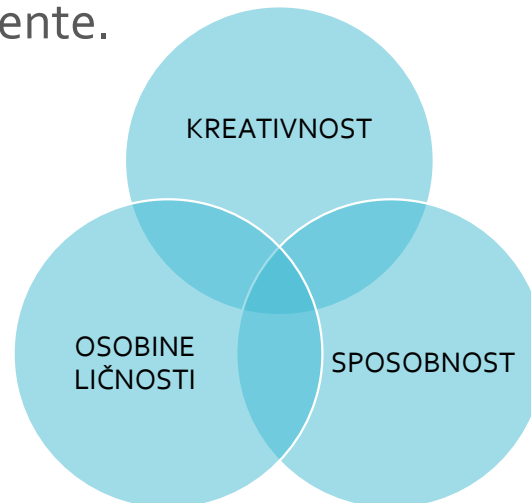
- Proučavanje fenomena DAROVITOSTI dovodi do spoznaje da najveći značaj u razvoju darovitosti ima razdoblje predškole.
- Na razini PREDŠKOLE se ipak koristi termin potencijalno darovito dijete.
- Istraživanja pokazuju da gotovo 10 do 15 % populacije se smatra potencijalno darovitom.
- DAROVITOST je skup osobina koje omogućuju pojedincu da dosljedno postiže izrazito iznad prosječnu aktivnost u jednoj ili više aktivnosti.
- Darovitost se može iskazati u više područja...

Odlike darovite djece...

- Na razini ranog i predškolskog odgoja potencijalno darovita djeca su ona koja mnoge aktivnosti odrađuju puno prije, brže, uspješnije i potpuno drugačije...
- Na razini ranog osnovnog obrazovanja darovita djeca su ona djeca koja obrazovne zadatke odrađuju mnogo lakše od drugih učenika, djeca koja postavljaju pitanja u kojima se nalazi i odgovor, djeca koja neprestano traže dijalog oko rješavanja bilo koje problemske situacije...
- Darovitost se promatra kao potencijal i kao produkt.
- Znanstvenici desetljećima proučavaju kakva aktivnost treba biti da se proglasi darovitom, te koji trenutak omogućuje da se ta aktivnost razvije...

Troprstenasta konceptcija darovitosti (Renzulli i Reis, 1985...)

- Tzv.... Renzullijeva koncepcija darovitosti.
- Najviše rasprostranjena u suvremenim teorijskim razmišljanjima o fenomenu darovitosti.
- Darovitost čini mjesto na kojem se spajaju sve navedene komponente.

Sposobnosti

- Dijelimo ih:
 - Opće intelektualne sposobnosti i specifične sposobnosti
 - Prema Korenu (1988) darovitim se djetetom i/ili učenikom smatra ono koje očituje iznimne potencijale u jednom ili više područja:
 1. Opće intelektualne sposobnosti,
 2. Specifične školske sposobnosti,
 3. Kreativne ili produktivne sposobnosti,
 4. Sposobnost vođenja ili rukovođenja,
 5. Umjetničke sposobnosti ili vještine,
 6. Psihomotorne sposobnosti.

Osobine ličnosti

- Od osobina ličnosti u teoriji darovitosti se najviše govori o specifičnoj i drugačijoj motivaciji koju učenici imaju.
- Ista se iskazuje u specifičnim interesima i izričitoj usmjerenosti prema cilju...
- Kao djecu koja iskazuju motivaciju svojstvenu darovitoj djeci prepoznati će onu koja:
 - Rano iskazuju specifične interese za neko područje,
 - Iskazuju veliku usmjerenost cilju,
 - Iskazuju i veliku radnu energiju u svojim aktivnostima...

Kreativnost

- Rješavanje situacija na nov i neobičan način,
- Potreba za pronalaženjem drugačijih metoda u vlastitim aktivnostima,
- Nova kognitivna rješenja u procesu učenja...
- Traže inovativnije poučavanje...

Identifikacija darovitosti

- Da bi se identifikacija darovitog djeteta provodila, potrebno je uočavati znakove i signale koje dijete pokazuje.
- Nakon prvih znakova roditeljima će početi rasti očekivanja što na razvoj može utjecati pozitivno (Sindik i Elez, 2009).
- Važno je da roditelji provode mnogo vremena sa svojim djetetom te da sustavno i planirano rade na obogaćivanju dječjeg iskustva.
- Poželjno je podizati „ljestvicu“ odnosno organizirati sve složenije zadatke i situacije, ali naravno u skladu s dječjim mogućnostima.
- Tako će i okolina djeteta reagirati i prepoznati znakove darovitosti.

- Identifikacija jest stručno utvrđivanje jesu li opaženi i prepoznati znakovi uistinu znakovi darovitosti te hoće li dijete imati koristi od sustavnog programa razvoja ili bi takav program bio nametnut i neprimjeren sposobnostima djeteta (Cvetković Lay, 2002).
- Identifikacija je veoma osjetljiv postupak jer se u tom trenutku odlučuje o budućnosti djeteta i njegovog razvoja darovitosti (Čudina Obradović, 1991).
- Izrazi otkrivanje i identifikacija koriste se kod postupka izlučivanja darovitih pojedinaca, no bitno je razlikovati ta dva izraza. Otkriti ili prepoznati znači samo uočiti potencijalno darovitog pojedinca dok identificirati znači utvrditi vrstu i stupanj darovitog pojedinca (Kadum i Hozjan, 2015).

- Postoji mnogo postupaka identifikacije, ali se svi mogu svesti na dvije temeljne metode: metoda procjenjivanja i metoda testiranja.

Drugačiji pristup fenomenu Inteligencije

- Psiholog Gardner (1983) promatra način ljudskog intelektualnog funkcioniranja
- Spoznaje da postoje međusobno nezavisne međusobne funkcije intelektualnih sposobnosti
- Razvija teorijski koncept pri kojem ljudske sposobnosti dijeli na 7 inteligencija
 1. verbalno-lingvistička
 2. Logičko-matematička
 3. Vizualno-spacijalna
 4. Glazbeno-ritmička
 5. Tjelesno-kinestetička
 6. Intrapersonalna intelogencija
 7. Interpersonalna inteligencija
- Darovitost se stoga može iskazati u više navedenih područja ...

Verbalno- lingvistička

- Iskazuje se kroz bogat rječnik te brzu i laku manipulaciju verbalnim simbolima
- Ne samo sposobnost ponavljanja rečenica, nego općeniti bogatstvo rječnika i služenja riječima u usmenom ili pisanom kontekstu
- Prepoznaje se već kod djece najmanje dobi u početnoj fazi razvoja govora kada se uviđa da dijete ima potencijalno bogatiji rječnik od svojih vršnjaka
- Sposobnost pričanja bogate i cjelovite priče, ispunjene s puno detalja...
- Pjesnici, govornici, voditelji, novinari...

Logičko- matematička

- Najviše je vrednovana u sustavu redovnog obrazovanja
- Najviše je zastupljena u standardiziranim testovima inteligencije
- Uključuje vještinu apstraktnog mišljenja
- Vrlo lako rješavanju problemske zadatke u području matematike
- Matematičari, inženjeri, fizičari, astronomi, istraživači...

Vizualno- spacijalna

- Izrazita sposobnost snalaženja u prostoru,
- Kod djece u najranijoj dobi se uočava kroz primjerice vrlo lako slaganje dječjih slagalica i slaganja raznih građevinskih objekata u malom
- Navigatori, inženjeri, kirurzi, slikari, arhitekti...

Glazbeno- ritmička

- Iskazuje se kroz smisao za ritam i glazbu,
- Djece s navedenom razvijenom inteligencijom često pjevaju sama za sebe i imitiraju zvuk nekog glazbala,
- Izmišljaju sami melodije te razvijaju priču uz melodiju
- Razvijena sposobnost prepoznavanja ritma,
- Znatno bolje pjevaju te se vrlo kvalitetno glazbeno ili ritmički izražavaju,
- Pjevači, skladatelji, glazbenici, dirigenti...

Tjelesno-kinestetička

- Sposobnost izvođenja i usklađivanja pokreta tijela
- Dijete s razvijenom ovom vrstom inteligencije izražajno pokretom reagira na različite glazbene ili verbalne poticaje
- Kvalitetna manipulacija loptom, koordinacija pokreta tijelom
- Ove se sposobnosti iskazuju isključivo kroz pokrete tijelom, te je stoga prostor za razvoj ovih sposobnosti igralište
- Ova se inteligencija očituje kroz svih vrsta sportaša, plesača, akrobata, žonglera...

Intrapersonalna

- Očituje se u boljem razumijevanju sebe i svojih potreba,
- Djeca u najranijoj dobi imaju istančanu spoznaju o sebi i kvalitetno razumijevanje svojih potreba i svojih sposobnosti,
- Iskazuju veliku upornost u onome čime se bave
- Ljuti su kad ih se prekida usred posla u koji su unijeli puno truda,
- Često su tvrdoglavi i svojeglavi u aktivnostima...
- Često su isti psiholozi, filozofi...

Interpersonalna

- Vrlo visoka razina razumijevanja drugih ljudi i njihovih potreba,
- Često u dječjoj dobi isti su vođe u igri ili predsjednici u razredu,
- Takva su djeca osjetljivija za potrebe drugih te isto pokazuju kroz igru i ostale aktivnosti,
- Pomažu u rješavanju sukoba, lako započinju igru s drugima, vrlo su omiljena u društvu...
- Mnoge osobe s intrapersonalnom inteligencijom su terapeuti, savjetnici itd...

Uloga pedagoga

- Etiketiranje
- Neki od najčešćih problema koji se događaju u obitelji nakon identifikacije su: obiteljske uloge, roditeljska samopercepcija i obiteljske prilagodbe
- **Obiteljske uloge**
- Darovito dijete puno brže sazrijeva od ostale djece što roditeljima čini pomutnju oko pristupa istom.
- **Roditeljska samopercepcija**
- U njima se često budi osjećaj straha, krivnje i odgovornosti. Osjećaju se dužni razvijati i poticati djetetovu darovitost.
- **Obiteljska prilagodba**
- Darovito dijete se stavlja na prvo mjesto što zna predstavljati problem za ostalu djecu u obitelji.

- Odgajatelji i učitelji također osjećaju veliku **odgovornost** i pritisak za promjenom programa u radu s darovitom djecom što zna rezultirati otporom prema povećanom obujmu posla i vremenskom opterećenju (Čudina Obradović, 1991).
- **Pozitivna slika o sebi** osnova je samopouzdanja. Darovita djeca prolaze težak put kako bi došlo do nje. Što je slika pozitivnija to oni imaju veći izvor motivacije i kreativnosti (Čudina Obradović, 1991).

Prema zaključku...

- Teško je naglasiti koja podjela sposobnosti je najprimjerenija,
- Visokorazvijene sposobnosti jedna je od glavnih sastavnica darovitosti...
- Budući da se potencijali darovite djece promatraju i prate, potrebno je imati svijest o njihovom usmjeravanju i razvoju,
- Djeca vrlo visokih sposobnosti mogu biti znatno osjetljiva ukoliko se ne razvija potencijalna darovitost kod istih...
- Potrebno je pokazati visoki stupanj razumijevanja za darovitu djecu, za njihovo drukčije ponašanje,
- Ne smijemo ih ometati i sprečavati u njihovim aktivnostima, nego im isključivo pružiti odgovarajuću stručnu pomoć i podršku
- Važna je uloga i zadaća svih sudionika procesa odgoja i obrazovanja (odgajatelja, učitelja, nastavnika, stručnih suradnika, roditelja...)

Neke smjernice...

- Prihvatanje različitosti kao poticaja, a ne prepreke u radu
- Inkluzija u teorijskim promišljanjima i praktičnim rješenjima ide korak naprijed u odnosu na obrazovnu integraciju
- Primjena novih metoda i oblika rada primjerenih svakom učeniku je pretpostavka uspješne inkluzije darovitih učenika
- Organiziranje radionica sa svrhom podizanja svijesti o različitostima kao poticaja
- Suradnja s ključnim dionicima odgojno-obrazovnog procesa
- Vrijednost odgovornosti kao temelj pozitivne inkluzivne prakse

- Odgoj i obrazovanje darovitih učenika – suvremene pedagoške implikacije

<https://morepress.unizd.hr/books/index.php/press/catalog/view/25/21/359>

Hvala na pažnji

mkarama@unizd.hr